

DIVAS STARPTAUTISKAS TAUTAS MĀKSLAS IZSTĀDES ĶĪNĀ 2015. GADĀ

Mūsdienās, globalizācijas laikmetā, visā pasaulē aizvien vairāk tiek domāts par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu. Katra valsts šai sakarā meklē risinājumus savas izpratnes un iespēju līmenī. Lai Ķīnā saglabātu seno un daudzveidīgo kultūras mantojumu, lai rastu jaunus virzienus tā pastāvēšanā un tālākattīstībā, vienlaikus nodrošinot zināmu iedzīvotāju daļu ar darbu, Ķīnas valdība par prioritāriem virzieniem ir noteikusi tradicionālās tautas mākslas aizsardzību, mantojuma saglabāšanu un tehnisko inovāciju ieviešanu lietišķās mākslas priekšmetu un suvenīru ražošanā. Ķīnas valdība ļoti mērķtiecīgi strādā, lai tās iedzīvotājiem būtu iespēja mācīties un iepazīt arī citzemju pieredzi, tāpēc rīko vērienīgus starptautiskus pieredzes apmaiņas forumus, to skaitā starptautiskas konferences, konkursus, daiļamatnieku izstādes un gadatirgus, uz kuriem tiek aicināti dalībnieki no visas pasaules.

2015. gadā no 24. septembra līdz 3. oktobrim Ķīnā notika divas starptautiskas tautas mākslas izstādes, uz kurām tiku uzaicināta arī es, Aija Jansone, kā Starptautiskās tautas mākslas organizācijas (IOV) ziņātnes komisijas locekle un eksperte tautas mākslas jautājumos. Šī brauciena laikā piedalījos mūsdienu tautas mākslas attīstībai veltītā konferencē un divās starptautiskās tautas mākslas darinājumu vērtēšanas komisijās, kā arī Latvijas stendā abu *expo* apmeklētājiem stāstīju par latviešu tautas mākslu.

24.–28. septembrī Ķīnas dienvidos Guidžou (*Guizhou*) provincē Guijanas (*Guiyang*) pilsētas pievārtē jaunuzceltā izstāžu kompleksā norisa starptautiska tautas mākslas un daiļamatniecības izstrādājumu izstāde (*International Folk Crafts & Cultural Products Expo*). To rīkojot, Ķīnas valdībai ir tālejoši mērķi:

- 1) celt valsts iekšējo ekonomiku,
- 2) veicināt starptautisko tūrismu,
- 3) saglabāt ekoloģisko vidi,
- 4) paaugstināt savas valsts iedzīvotāju dzīves standartu,
- 5) līdz 2020. gadam Guijanu izveidot par ekopilsētu.

Guijanas *expo* bija grandiozi Guidžou provinces tautas kultūras svētki, kuru programmā bija starptautiska un vietēja mēroga tautas

1. att. Skats no Guijanas expo (centrā no kreisās Dagnija Kupče un Aija Jansone)

mākslas darinājumu izstāde, daiļamatniecībai veltīta konference, pasaules tautas mākslas meistardarbu konkurss, tradicionālo ēdienu dienas, uz tradicionālās bāzes veidotu apģērba dizaina/modes demonstrējumi, gleznu un grafikas izstādes, kā arī plaša kultūras un koncertu programma jaunuzceltā paraugciematā. Uz expo bija uzaicināti 150 daiļamatnieki no 31 valsts, kā arī pašmāju raksturīgāko tautas mākslas žanru pārstāvji. Latviju šai pasaules tautas mākslas forumā pārstāvēja audēju kopas “Vēverišas” (Cēsis) vadītāja Dagnija Kupče ar Piebalgas lielajiem lakatiem. Expo bija plaši apmeklēts. Zīmīgi, ka to apmeklēja ne tikai valdības pārstāvji, individuāli interesenti ar ģimenēm, uz šo pasākumu tika vesti arī apkārtējo ciemu iedzīvotāji, kuri šim notikumam bija īpaši saposušies tradicionālās drānās (1. att.).

Expo laikā norisinājās Pasaules daiļamatnieku meistardarbu izstāde/konkurss, kuru vērtēja starptautiska žūrija, kuras sastāvā bija uzaicināta arī es. Konkurssam katra dalībvalsts bija iesniegusi divus savas tautas mākslas tradīcijās darinātus meistardarbus. Darbi tika vērtēti pēc iepriekš izstrādātiem kritērijiem, kur īpaša uzmanība tika pievērsta darinājuma tehniskam izpildījumam, priekšmeta mākslinieciskai, estētiskai, ornamentālai un lietišķai vērtībai. Latviju šini

konkursā pārstāvēja Dzintras Bērziņas (Cēsis) austā Lielvārdes josta un Māras Krieviņas (Alūksne) izšūtais Nīcas tautas tērpa vainags, par ko abas meistasres saņēma *expo* atzinības rakstus/sertifikātus un pieņemšanas piespraudes.

Tā kā Ķīnā liela nozīme ir piešķirta daudzo vietējo minoritāšu tautas mākslas saglabāšanai un tālākattīstībai atbilstoši laikmeta prasībām, 25. septembrī *expo* ietvaros notika Ķīnas tautas mākslas amatu un suvenīru ražošanai veltīta konference (*Guizhou Folk Craft and Cultural Product Industry Cooperation and Exchange Conference*), kuru iniciēja Guidžou provinces Amatniecības un mākslas pētniecības institūts (*Crafts and Arts Research Institute of Guizhou Province*) un Ķīnas IOV prezidente profesore Emma Čena Heflere (*Emma Chen Hoefler*).

Konferencē uzstājās gan zinātnieki, gan Guidžou provinces tūrisma, amatniecības darbnīcu un suvenīru ražotņu vadītāji. Ar bagātīgu ilustratīvo materiālu viņi demonstrēja vietējo minoritāšu tradicionālo darinājumu (audumi, izšuvumi, keramika, kokgrebumi, rotas, tradicionālo tērpu valkāšanas tradīcijas, lokālie matu sakārtojumi utt.) milzīgo daudzveidību. Katrs runātājs no sava skatu punkta uzsvēra nepieciešamību pētīt un saglabāt senās prasmes, tai pašā laikā mācīt tradicionālos amatus, bet jau ar domu pārnest to izpildījuma tehnikas, kompozīcijas, krāsas utt. uz mūsdienu dizaina priekšmetiem (telpu tekstilijām, apģērba aksesuāriem – somām, cepurēm u.c.), ne-baidoties izmantot arī jaunās tehnoloģijas (dažādas specializētās izšujamās u.c. mašīnas). Viens no ziņojumiem tika ilustrēts ar modernu tērpu kolekciju, kura bija veidota uz tradicionālā materiāla bāzes (2. att.).

Jāatzīmē, ka šai konferencē ar referātiem piedalījās tikai divi citzemju viesi: vācu dizainers Francs Vilhelms Kluge, kurš referēja par tēmu “Dizaineru starptautiskās sadarbības nozīme mūsdienās”, un Latvijas etnoloģe Aija Jansone par tēmu “Tradicionālais un laikmetīgais mūsdienu latviešu tautas lietišķajā mākslā”, kurā klausītāji tika iepazīstināti ar tradicionālās tautas mākslas saglabāšanas praksi Latvijā, kas norisinās organizētā (tautas lietišķās mākslas studiju un pulciņu) un individuālā līmenī, kā arī ar lietišķās mākslas darinājumu izstāžu rīkošanas pieredzi.

Mūsdienu Ķīnā ar vērienu un tālejošu perspektīvu tiek plānota tradicionālo amatu attīstība. Kā konferences noslēgumā uzsvēra Emma Čena Heflere, Ķīnā šai sakarā vēl ir daudz darāmā, īpaši

pilsētās (seno amatu apmācībā un daiļamatniecības priekšmetu, arī suvenīru ražošanā). Tuvākajos gados Ķīnas valdība sadarbībā ar Ķīnas IOV tikai Guidžou provincē vien plāno:

- 1) izveidot “izstāžu pilsētu”, kurā tiktu izstādīti visu lokālo tautas meistarību darbi un nodrošināti pastāvīgi amatu demonstrējumi;
- 2) veidot starptautisku tautas mākslas pētniecības institūtu (aicina sadarboties pētniekus no visas pasaules);
- 3) īpaši pētīt Guidžou provinces senos amatus un meklēt iespējas, kā modernai industrijai ienākt tautas mākslā, ar nosacījumu, ka šī jaunā attīstība nekaitēs dabai un tradicionālajai tautas mākslai;
- 4) izmantot Pasaules tautas mākslas organizāciju kā instrumentu, kas palīdz iegūt citzemju pieredzi un arī Ķīnas mākslai iet pasaulē.

Otra starptautiskā tautas mākslas izstāde (*Beijing (Guoan) International Folk Crafts Expo, 2015*) norisinājās 1.–3. oktobrī Pekinas priekšpilsētā – 52 km attālā Fuan pilī (*Grand Epoch City Fu'an Palace*),

2. att. Mūsdienīgu dizaineru tērpu kolekcijas demonstrējums Ķīnas tautas mākslas amatu un suvenīru konferencē

3. att. Aija Jansone ar vienu no Guidžou provinces folkloras kopām

kas ir celta 20. gs. otrajā pusē tradicionālā stilā, 60 km² lielā teritorijā ar dārziem, kanāliem, tempļiem, muzeju, tējas namiņiem u.c. tradicionālām celtnēm, tūrisma, konferenču u.c. kultūras pasākumu nodrošināšanai. Šī izstāde norisinājās vietējā tūrisma gadatirgus ietvaros. Kopā ar izcilākajiem Ķīnas dažādu tautas mākslas žanru pārstāvjiem tajā piedalījās arī 30 citzemju pārstāvji. Latvijas ekspozīciju veidoja Vidzemes kultūrvēsturiskā novada stripaino tradicionālā tautas tērpa brunču audumi, lielie lakati, rakstainie cimdi un linu dvieļi.

Guoan expo laikā starptautiska žūrija, kuras sastāvā bija arī es, vērtēja Ķīnas mākslinieku konkursa darbus. Pasākuma noslēguma vakarā visi tā dalībnieki tika sapulcināti viesnīcas/pils pagalmā, kur tika uzteikti labākie Ķīnas meistari un *expo* organizatori pateicās visiem starptautiskajiem šī pasaules kultūras foruma dalībniekiem.

Ne novērtējama ir šādu starptautisku tautas mākslas forumu rīkošana, kuru laikā var iepazīt daudz pasaulē tautu mākslu, pastāstīt par savu zemi un tautu, veidot zinātnisku sadarbību un draugu tīklu plašajā pasaulē (3. att.).

Aija Jansone